

ASSAIG

Ramon Llull, *Començaments de filosofia*. Edició a cura de Fernando Reboiras amb la col·laboració d'Eugènia Gisbert. PATRONAT RAMON LLULL. Palma, 2004.

Una aproximació iconoclasta, desmitificadora i alhora absolutament contemporània a la figura de Ramon Llull la trobem en la darrera i magistral novel·la de Baltasar Porcel, *Olympia a mitjanit*. El Coronel, pare d'una de les protagonistes de la novel·la, surt armat i vestit d'uniforme al balcó, dispara primer a una vianant qualsevol i immediatament després es dispara al cap, per morir balbucejant uns mots incomprensibles que més endavant sabrem que eren de Ramon Llull. Una mort pomposa i absurda, tal com ens informa el narrador: "I va ser per això que morí amb Ramon Llull: amb la incomprensió absoluta de tot". Llull és sens dubte l'aportació més significativa de les lletres catalanes a la filosofia de tots els temps –i d'aquí ve que encara avui doni nom a premis literaris, universitats i institucions per a la promoció cultural–, però és alhora una de les figures més incompreses, més poc vigents i menys llegides –amb l'excepció d'algun text seu, com el *Llibre d'amic e amat*– de tota la nostra tradició.

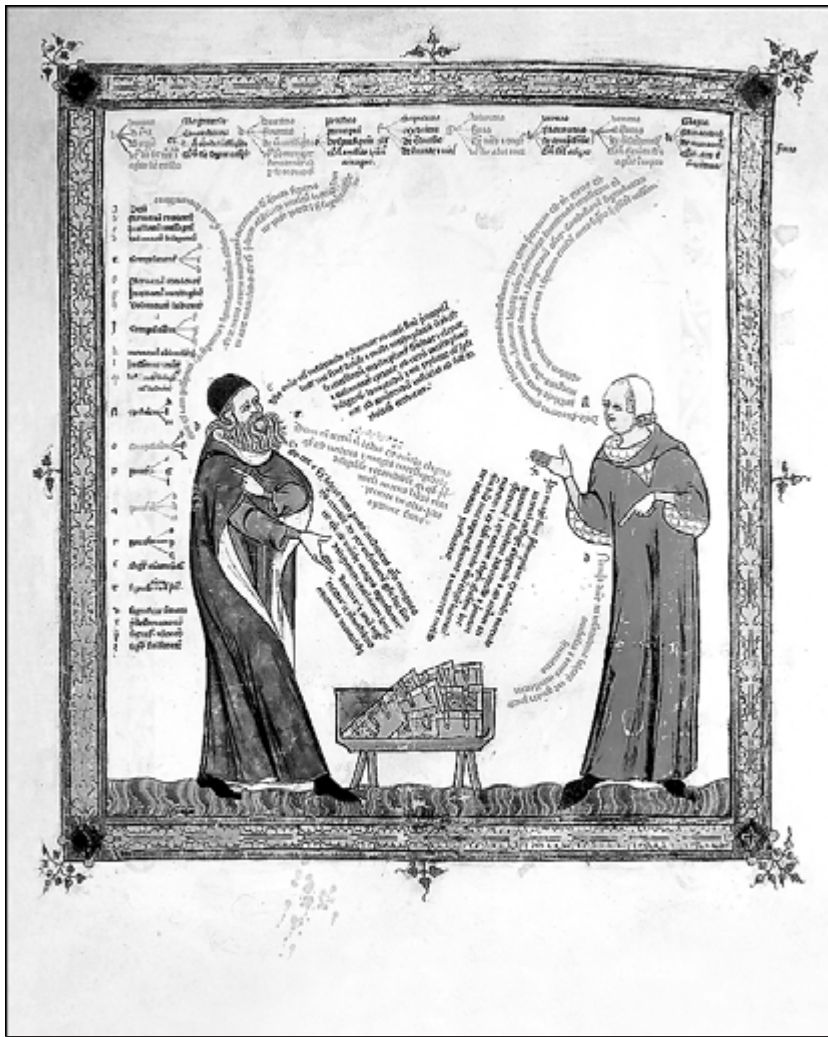
RAONS PER A TOTS

Ramon Llull, tal com recorda Fernando Domínguez Reboiras al pròleg de *Començaments de filosofia*, cerca "raons transpa-

rents i universals per a tots", és a dir: una veritat per sobre d'escoles i creences. Si aquesta ja era una empresa difícil en el seu temps, en el nostre –el temps de la deconstrucció, del fragment, de l'especialització científica i la dispersió cultural– ha esdevingut senzillament una tasca impossible, a més d'antipàtica i política-ment incorrecta (com ficar-nos tots en un mateix sac i que no sigui el de l'homogeneïtzació, el de la cultura global, més o menys disfressada sota consignes demagògiques com la *multiculturalitat*?). Però, alhora, Ramon Llull és un escriptor experimental, que prova, per primera vegada arreu d'Europa, d'utilitzar una llengua romànica com a vehicle d'una obra de pensament; que aplica estructures arbitràries però significatives –com la del calendari per a l'esmentat *Llibre d'amic e amat*, i com la del *Liber de geometria nova et compendiosa* per al que comentem– a textos literaris; que inventa gèneres i explora terrenys inconneguts.

Des d'aquest últim punt de vista, *Començaments de filosofia* és, com a mínim, una obra interessant. Llull, a través de màximes filosòfiques d'una austeritat verbal explícita, organitza la seva recerca de la veritat resseguint les formes simples de la geometria euclidiana: principis filosòfics que han d'estar d'acord amb uns principis teològics, tots ells

MELCION MATEU

DOCUMENT AMB UNA IMATGE DE RAMON LLULL

encaixats en figures simples, cercles i quadrats. És aquest un Llull que recorda el Llull de les obres llatines (obres com el *Liber de principiis theologiae*, també

conegut com el *Liber de quadratura et triangulatura circuli*), i que tanmateix és el Llull fonamentalista, totalitari i logocèntric que es posiciona en contra de

l'autonomia de la metafísica i la filosofia especulativa que promovien alguns intel·lectuals a París.

No podem estar d'acord amb Llull. No podem estar d'acord amb un autor per a qui tot és blanc o negre, i que no accepta ni grisos ni mitges tintes de cap mena. Un autor que afirma que "tot ens o és bo o és mal"; que accepta que "en tot loch pot hom atrobar bé el mal", però que acaba deduint que "impossible cosa és que bé el mal sian la .i. en l'altre", per reblar el clau afirmant que "nengun ens és de bé el de mal compost". La lectura –feixuga, sens dubte– d'aquesta col·lecció d'axiomes lul·lians deixa, però, oberta una gran incògnita: què hauria fet Ramon Llull, si en lloc de la geometria euclidiana hagués pogut fer servir la geometria fractal dels nostres temps? Quin espai ocuparia en l'actualitat un intel·lectual de l'alçada de Llull? Cadascú és producte del seu temps, i la figura de Ramon Llull no és una excepció: en l'actualitat, llibres com aquest només el gaudiran els estudiosos o els lectors ben entrenats. La resta, si se'l prenen massa seriosament, poden acabar com el ja mític Coronel...

POESIA

Josep Junyent i Rafart, *Herbari i lepidopterologia*. ANGLE EDITORIAL. Barcelona-Manresa, 2004.

No fa gaire vaig rellegir (i en veu alta) *Jardí vora el mar*, una novel·la per cert indispensable per al coneixement de l'obra narrativa de Mercè Rodoreda. Vaig restar admirat, més que quan vaig llegir la novel·la per primer cop, de l'audàcia amb què l'autora havia confiat en un home de l'ofici l'encàrrec de donar veu, l'única, a tot el relat. Més tard féu el mateix, però ja amb un impuls genial, amb la veu d'una dona. Però la Colometa (que és com ja es va dient l'obra encarnada per ella) primer fou un jardiner. Hi ha novel·les amb veu i novel·les amb signes (i fins i tot, amb consignes). No es tracta, tanmateix, d'un duo; són dos escenaris: el de les flors, les plantes i els arbres a tocar d'un mar mortal i en un aïllament indeterminat, i el de l'aïllament personal, total, en l'espessor d'un barri ple de vida. Anem, però, a les flors.

Quanta vida, talent i amor

JOAN TRIADÚ

No sé si les de Mercè Rodoreda que li mena el seu jardiner són tan científicament acabades com, sens dubte ho són, les del poeta Josep Junyent i Rafart, classificades amb tots els ets i uts, com correspon a un herbari i seguides, com el nom del llibre indica, d'una part, més breu, dedicada a les papallones.

ESTIMAR EL MÓN NATURAL

Josep Junyent, sacerdot, nascut i mort a Vic (1930-1993), estimà el món natural amb un amor ordenat i científic i així aquest bell llibre d'*Herbari i lepidopterologia* és, de tota l'extensa obra del poeta, el més gratificant repertori de poesia i de coneixement científic. Per acabar-ho d'adobar, els marmessors dels papers de Josep Junyent van considerar, amb molt d'encert, que "quedava clara –com expliquen a la presentació del llibre– la conveniència que cada poema anés acompanyat d'un signe

visual referit a l'enunciat del títol", i van proposar que s'encarregués d'aquesta tasca de plàstica el grup anomenat Quaderns de Taller, format per creadors de diverses modalitats. No es tractava d'*il·lustrar* sinó de donar un enfocament plàstic a cada títol segons els procediments –dibuix, fotografia, etc.– i la lliure creació de cada artista. De tot plegat n'ha sortit, sense exagerar, una meravella.

Els esmentats marmessors (és a dir, L. Calderer, E. Maruny i J.M. Masegú), que ho foren també, òbviament, de l'edició d'*Obra lírica* (Columna, 1995) de Josep Junyent i Rafart, ens diuen, encara, que aquest llibre "és un graó més en el camí iniciat de cara al coneixement i la divulgació de l'obra escrita de Josep Junyent i Rafart". Hem d'esperar, doncs, que aquests conspicus *junyentistes* manresans no s'aturaran fins que tota l'obra del qui anomenen "capellà i

intel·lectual compromès" sigui posada, a cura d'ells mateixos, a l'abast dels lectors.

UNA OBRA PÒSTUMA

Però de moment, agraït, el crític es quadra amb respecte davant d'aquest llibre. Una obra pòstuma, tan ben elaborada i deixada tan a punt ens fa sentir supervivents. De vegades al peu de l'abisme. No sabem fins a quin punt ens mereixem de continuar. Les flors i les papallones, unes altres en diverses generacions no han fet res més, si ho mireu bé, que confirmar, d'una banda, les dades del científic, llatines o populars. La poesia amb el poder perdurable de la paraula, resta. Qui sap quants anys fa, quantes primaveres i quantes tardors, que va confegir el poeta, sense pressa, els seus poemes de peu forçat, *en so* (com deia Llull perquè cantant hom es fes capaç del que ell escrivia) de natura. Ha estat dit que la poesia limita amb

Déu, les matemàtiques i la música (segons George Steiner, citat per David Jou, qui amb eminència sap de què se les heu) i crec de bo de bo, que només de llegir el poema que fa d'epíleg, per disposició de l'autor, en aquest llibre, la màxima ja és aplicable a la poesia de Josep Junyent. La música hi és, onejant, com en els peomes de Màrius Torres, i les síl·labes hi són comptades com en les *Lliçons d'Aritmètica*, d'Alexandre Galí. Déu es mirerà el poeta en la mort i li somriurà: el poeta ho sap del cert. En l'epíleg de tanta flor i d'arbustos, arbres, rams i compliments, de tanta voladúria de vanesses i *melanargya occitanica*, el poeta culmina, cor endins, l'ordenada successió en vuit parts dels poemes, amb més secrets que no sembla, que li vénen de la infantesa i la joventut viscudes a la seva estimada plana de Vic: però elaborats, vull suposar, en la llarga tirada d'anys a Manresa. Són poemes que no se senten obligats a ser (o a ésser, com deia l'eco carnerià) però s'encaminen o els vol el poeta. Penso: quanta vida, quant de talent clar i quant d'amor a la terra del nostre viure hi ha en cada poema, oh, Josep Junyent!